

45 let Strojniškega vestnika

prof.dr. Jože Puhar

Revija Strojniški vestnik praznuje letos 45. leto neprekinjenega izhajanja. Prav gotovo primeren jubilej, da se ob 90. obletnici univerzitetnega študija strojništva spomnimo tudi tega dogodka.

Prvi urednik te najpomembnejše slovenske strojniške revije je bil od 1955 do 1984 prof. Bojan Kraut, o Strojniškem vestniku in njegovi problematiki se je večkrat oglašil, nekaj njegovih misli je napisanih v letnikih 15 (št. 1), 20 (št. 1), 25 (št. 11-12) in 30 (št. 1-3).

Drugi urednik revije od 1985 do junija 1992 je bil prof. Jože Puhar. Tudi on se je javil slovenski strokovni javnosti s prispevkom v letniku 31 (št. 1-3). Za to številko Strojniškega vestnika, ki je posvečena zgodovini univerzitetnega študija strojništva v Sloveniji, je napisal pričujoči prispevek.

Ustanoviteljica glasila Strojniški vestnik je bila leta 1955 Zveza strojnih inženirjev in tehnikov. Ta je za prvega glavnega urednika imenovala profesorja Bojana Krauta, dipl.inž.

- Razvoj Strojniškega vestnika je bil odvisen od
- vsebine prispevkov, ki se je kar v največji meri prilagajala potrebam bralcev, ki so bili predvsem iz gospodarstvenih dejavnosti in v stiku s strojništvom, in
 - finančnih omejitev, ki so bila posledica nerožnatih razmer; vendar ta ne bi smela vplivati na kakovost vsebine.

Vseбина Strojniškega vestnika je bila razdeljena na področja. Področje razprav je bilo na začetku jedro revije. Tu so se zbirali izvorni prispevki, ki so bili rezultat prenosa tehničnega znanja k nam. Uresničevanje teh zamisli je bilo povezano z velikimi težavami že od začetka izhajanja revije. Razlog zanje je bil v tem, da sodi v strojništvo, ali pa se z njim prepleta mnogo raznolikih dejavnosti: delovni stroji, ki nadomeščajo človekovo energijo, stroji, ki pomagajo človeku pri preoblikovanju materiala in stroji, ki omogočajo in pospešujejo transport. Vsi stroji kombinirajo svojo energijo s človekovo; zato je s strojništvom ozko povezan študij dela, ki naj omogoča prilagoditev strojev človeku. Ker je treba delovanje strojev uskladiti s človekovim delom, se s strojništvom prepleta tudi vprašanje organizacije; z njo pa so tesno povezane informatika, varnost pri delu in problematika okolja. Poleg tega morajo biti strojniške rešitve gospodarne, torej prizadevajo tudi ekonomijo. Z nemotenim delom sta nadalje povezani ustvarjanje in vzdrževanje opreme. Od naštetih nekaj dejavnosti se vsaka deli še na mnoge specializirane veje in tudi te se medsebojno močno razlikujejo.

Značilnosti specializiranih dejavnosti strojništva so podobne značilnostim dejavnosti na drugih področjih tehnike; da se s specializacijo pomikajo globlje v teorijo, pri kateri imajo veliko vlogo matematika, geometrija, fizika, statistika itd.

Potrebna usmerjenost razprave sicer oži krog sodelavcev. Specialist, ki dela na ozkem področju strojništva, porabi včasih mnogo navora, da se dokoplje do navidezno majhne izboljšave. Zato se težko odloči, da bi se oglašil v reviji, saj gre za navidezno malenkost.

Na drugi strani bi znanje iz literature moralo oploditi novo znanje. Prihajajoče znanje pa se zbira le v nekaterih (ozkih) krogih, ki lahko znanje iz literature preverjajo in prevajajo v uporabno obliko. Možnost preverjanja je večinoma zožena na strojniški fakulteti in inštitute. Zato je razumljivo, da se večina sodelavcev za področja razprav oglašja s teh ustanov.

Ob koncu leta 1984 je profesor dr.h.c. Bojan Kraut, dipl.inž. po 30. letih prenehal z urejanjem Strojniškega vestnika. Njegovo delo je bilo nesporno vrhunski dosežek z bilanco, na katero je bil prof. Kraut lahko ponosen.

Dolžnost glavnega urednika je prevzel prof.dr. Jože Puhar, dipl.inž., ki je bil že 12 let pomočnik glavnega in odgovornega urednika prof. Krauta. Nesporno je veljalo, da je bilo treba predvsem shraniti in obvarovati doseženo. Svojo nalogo je videl v usmeritvi, dajati pobude in smernice ter postaviti merila za vsebino in kakovost glasila.

S kar najširšo udeležbo je razširjal rubriko "Iz prakse za prakso", ki pa je danes povsem usahnila. Na tem področju je bila velika možnost za strokovnjake iz industrije, da se oglasijo s svojimi izkušnjami, morebiti tudi s strokovnimi novostmi, pomembnimi za strojništvo. V podjetjih je toliko dejavnosti v tehnologiji, organizaciji, informatiki, pri ustvarjanju in vzdrževanju opreme, energetiki, varstvu okolja, pri katerih bi bilo nujno potrebno prenašati izkušnje, da bi se dobre rešitve uvajale tudi drugje in se slabe ne bi ponavljale. Vse takšne rešitve pa sedaj ostajajo večinoma v zaprtih krogih.

Nesporno je, da je v podjetjih toliko drobnih problemov, ki jih mora tehniški kader sproti reševati (pravzaprav gasiti), da ni več časa za bolj sistematične

Prva številka Strojniškega vestnika

rešitve, posebno še, ker jih tehniški kader zaradi dokajšne neizkušenosti večinoma niti ne sluti. Deloma ga izčrpa trenutna problematika, velikokrat organizacijska, deloma pa nima spodbud za rešitve, ki trenutno niso nujne. Jasno je, da pri takšnem stanju v podjetjih ni bilo mogoče pričakovati, da bi strokovnjaki iz industrije na svojo pobudo pošiljali prispevke. Ker pa je moral biti vsak prispevek urejen glede izražanja, jezika, standardizacije ipd., je avtor tvegalo celo po tej plati. Potrebno je bilo dolgotrajno spodbujanje avtorjev. Glavni urednik je lahko vzdrževal tesnejše stike z nekaterimi podjetji, in tudi ti so lahko le občasno vezani na ožji krog. Ali naj bi bil spodbudnik vodstveni kader v podjetjih? Tudi, če bi le-ta imel voljo za kaj takega, dodatnega bremena verjetno ne bi zmoget, saj je tudi danes večinoma zaposlen z notranjimi organizacijskimi problemi, z uveljavljanjem podjetja in plačami.

Zavzetost Zveze strojnih inženirjev in tehnikov, ustanoviteljice glasila, je edina realna pot naprej k oživitvi zanimanja za probleme strojništva, potem pa še za njihovo reševanje. Na tako pripravljenih tleh bi se šele lahko razvilo sodelovanje z aktivnim sestavljanjem sporočil o doseženih strojniških rešitvah.

Človek išče navadno pomoč šele takrat, ko se problema zave, ali ko se zave, da še ni bila izrečena zadnja beseda tehnike v njegovem podjetju, in ugotovi, da so mesta, kjer lahko dobi ideje ali delni odgovor. Pot za razgibanje strokovnjakov je dolga, vendar je edina prava. Človek strokovno raste tudi takrat, ko ob spopadanju s problemi ugotavlja, da mu še marsikje primanjkuje znanja. Naša družba je in še prek Ministrstva za znanost in tehnologijo (MZT) dodeljuje razmeroma velika sredstva za raziskovalne naloge, tudi za naloge iz strojništva. V

okviru teh sredstev je tudi del namenjen sestavljanju poročil o dognanjih v nalogi. Nedvomno bi bilo koristno, da dognanja raziskovalnih nalog ne bi ostajala na policah MZT. Poročila morajo biti brana, overjena, dopolnjevana, za kar je prav tako potrebna močnejša zavzetost strokovnjakov strojnikov.

Področja standardov, tehniške besede in strokovne literature naj bi dala širok splošni pregled dogajanja v strojništvu. Snov prizadeva vse strojništvo, iz nje pa si lahko vsakdo izbere tisto, kar potrebuje pri delu.

Tudi področje osebnih vesti je lahko zanimivo za spodbujanje osebnih stikov med strokovnjaki. Naši ustvarjalci si ob življenjskih jubilejih gotovo zaslužijo kakšno vrstico, s kakšnimi novinarji polnijo stolpce naših časnikov ob izbiri raznih "lepotic", nastopih "popevkaric" ali "žogobrcarjev".

Problematika "Poročil iz delovnih organizacij" je bila podobna problematiki "Iz prakse za prakso". Redkokatera podjetja so bila organizirana tako, da so se v njih na nekem mestu stekali podatki o tehničnih rešitvah. Takšno zbiranje podatkov pa je šele prvi korak k sporočanju, za katerega je treba veliko spodbujanje in spretnosti.

So pa bili tudi primeri, ko je strokovnjak menil, da je njegov dosežek prerasel okvir poročila podjetja, in naj bi bil zato uvrščen med splošne razprave. To mnenje je bilo povsem zmotno, saj je bistvena vendar vsebina prispevka in ne, na kateri strani in v kateri rubriki je bil objavljen. Če pa je bil dober prispevek uvrščen med poročila podjetja, je pomenilo to ugled ne samo za avtorja, temveč tudi zanj. Nekatera podjetja so imela in še imajo raziskovalce, katerih dosežki so povsem enakovredni (in tudi boljši) dosežkom raziskovalcev različnih ustanov. Ti marljivi ljudje, včasih že kar zanesenjaki, morajo v nemogočih razmerah reševati probleme, ki so življenjskega pomena za kolektiv.

V poročilih je najbolj zvesto sodeloval Litostroj iz Ljubljane, deloma mogoče tudi zaradi mednarodnih stikov Strojniškega vestnika. Urejal jih je prof.dr. Marko Kos, pozneje pa mag. Niko Vujošević. Manj se je oglašala Tovarna avtomobilov in motorjev iz Maribora. Poročilo je urejal Ivan Zalokar, pozneje pa mag. Martin Prašnički. Občasno so se oglašala tudi druga podjetja: Strojna Trbovlje itn.

Razveselljivo je bilo, da se je pridružila tedanja slovenska sekcija Društva za tribologijo, žal je druge aktivne sekcije niso posnemale.

Danes, ko je merilo in so možnosti sofinanciranja zgolj "vrhunška" znanost, teh rubrik ni več.

Junija 1992 je glavni in odgovorni urednik prof.dr. Jože Puhar zaprosil za razrešitev iz zdravstvenih razlogov. Svet Strojniškega vestnika je na svoji seji, dne 4. julija izbral za odgovornega urednika prof.dr. Andro Alujeviča, za njegovega pomočnika doc.dr. Zorana Kariža, za glavnega urednika pa prof.dr. Petra Novaka.